Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · “Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqaro standartlar va zamonaviy tende...

STATISTIKA ISLOHATLAR KO‘ZGUSI

SADULLAYEVA MARIFAT SHONAZAR QIZI
Ma’mun universteti’’ NTM Iqtisodiyot fakulteti
IQT-24/5 guruh talabasi,
MATKARIMOVA INTIZOR ATABAEVNA
“Ma’mun universiteti” Nodavlat ta’lim muassasasi,
“Buxgalteriya hisobi” kafedrasi,
Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha (PhD) dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda statistika fanining shakllanishi , rivojlanish bosqichlari va bugungi kundagi o‘rni tahlil qilingan. Mustaqillikdan keyingi davrda statistik tizmning takomllashuvi, raqamli texnalogyalar joriy etilshi hamda xalqaro hamkorlikni kuchayishi haqida so‘z yurtladi.

Kalit so‘zlar: Statistika tahlil, raqamli iqtisodyoti, Milliy statistika qo‘mitasi, axborat tizmi.

Statistika fani har qanday jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishni o‘lchashda muhum o‘rin tutadi. U raqamlar orqali mamlakadagi demagrafik, iqtisodiy, moliyaviy va ishlab chiqarish jarayonlarni tahlil qiladi . O‘zbekistonda statiska qadimiy ildizga ega bo‘lib hozirgi kunda u zamonaviy raqamli texnalogiyalar bilan uyg’unlashgan holda rivojlamoqda. Dastlabki ma’lumotlarga ko‘ra, 2025 yilning yanvar-sentyabr oylarida O‘zbekiston Respublikasining yalpi ichki mahsuloti (YaIM) hajmi joriy narxlarda 1 303,7 trln so‘mni hamda 2024 yilning mos davri bilan taqqoslaganda real o‘sish sur’ati 7,6 % ni tashkil etdi. 2025 yilning yanvar-sentyabr oylari yakunlariga ko‘ra, aholi jon boshiga YaIM hajmi 34 483,9 ming so‘mni hamda 2024 yilning mos davriga nisbatan real o‘sish sur’ati 5,6 % ni tashkil etdi. YaIM deflyator indeksi 2024 yilning yanvar-sentyabr oylaridagi narxlarga nisbatan 112,2 % ni tashkil etdi. YaIM deflyator indeksining eng yuqori ko‘rsatkichlari sanoat tarmog‘ida – 113,3 % va boshqa xizmat tarmoqlarida – 115,2 % qayd etildi. Respublikaning o‘rtacha darajasidan past bo‘lgan deflyator indekslari qurilishda – 105,9 % hamda qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligida – 106,3 % qayd etildi.

Tarixiy manbalarga ko‘ra statistika hisob- kitoblar O‘rta -Osiyoda qadimda mavjud bo‘lgan. Amir Temur davrida davlat boshqaruvi uchun aholi soni, soliq miqdori hajmi kabi ma’lumotlar muntazam to‘lapnib borilgan.

XX -asr boshlarida esa sovet davrida markazlashgan statistika tizimi shakllanadi.

1924- yilda tashkil etilgan O‘zbekiston SSR Markaziy statistika boshqarmasi bu sohada birinchi rasmiy davlat orgoni bo‘lgan.

1991-yilda O‘zbekiston mustaqillika erishgach milliy statistika tizimini shakllantirish zaruryati paydo boldi. 1992-yilda O‘zbekiston Respublikasi Davlat sitatikasi qo‘mitasi tashkil etiladi.Statiska tizimining mustaqil rivojlanishi jarayonda BMT Jahon banki Yevropa ittifoqi , Xalqaro valiyuta fondi kabi tashkilotlar bilan hamkorlik yo‘lga qo‘yldi.Shu asosida xalqaro standartlar joriy

Published: 05.06.2026

Cite this article: Sadullayeva Marifat Shonazar qizi, Matkarimova Intizor Atabaevna (2026). Statistika islohatlar ko‘zgusi. Emro Science and Education, 2(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/841

© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

etlidi.Bugungi kunda statistika faqat davlat bashqaruvi uchun emas,balki biznes , ta’lim, sog`liqni saqlash, moliya va qishloq sohalarda ham muhim ahamiyat kasib etmoqda.

Raqamli iqtisodyot sharoitda “Raqamli O‘zbekiston -2030 dasturi asosida statistika tizimi modernizatsiya qilnmoqda. Elektron ma’lumotlar bozalari , onlayin so‘rovnomalar va avtomatlashtirlgan tahlil vositalari yordamida ma’lumotlarni yig’ish tezligi va aniqligi oshganini ta’kidlash mumkin. Darhaqiqat, O‘zbekistonda 2025-yil 19-sentabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida aholi va qishloq xo‘jaligini ro‘yxatga olish tadbirini o‘tkazish to‘g‘risida”gi PF-173-son farmoni rasman tasdiqlandi. Ro‘yhatga olish tadbiri ikki bosqichda o‘tkazildi.

1.15-31 yanvar oyida OneID orqali census.stat.uz saytida onlayn ro‘yxatdan o‘tishi.

2.4-28 fevral oyida “Mahalla yettilgi, azolari planshet bilan uyma- uy oflayn ro‘yxatga olishni amalga oshiradi. Shuni aytish joyizki aholini ro‘yhatdan o‘tkazish unda necha millon odam borligi uning qudratligni bildiradi statistik ma’lumotlar esa iqtisodiy siyosatni rejalashtirishi, aholining faravonlik darajasini baholash , inflatsiya va ishsizlik ko‘rsatkichlarni tahlil qilishda asosiy manba bo‘lib xizmat qiladi. Statistika fanining ahamyati shundaki u nafaqat faktlarni yig`ish ,balki ularni ilmiy asoslarda tahlil qilish imkonini beradi. Bugungi kunda O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalarda statistik fani aloxida yo‘nalish sifatida o‘qitlmoqda. Bu esa iqtisodiy tahlilchi va tadqiqochilar tayyorlashda muhum omil hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston statikasi uzoq tarixiy jarayonlar natijasida shakillanib, hozirda davlat boshqaruvi , iqtisodiy rejalashtirish va ilmiy tadqiqotlarni ajralmas qismiga aylangan. Zamonaviy texnalogiyalar va xalqaro hamkorlik tufayli statistik tizim yangi bosqichga ko‘tarilmoqda.

IQTISODIY
STATISTIKA KAFEDRASI

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 04.03.2024 yildagi PQ-114-son O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi qarori

2.O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 16-martdagi “Aholini ro‘yxatga olish to‘g‘risida”gi O‘RQ-611-son Qonuni

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazlar Mahkamasining 2025-yil 7-oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasida aholi va qishloq xo‘jaligini ro‘yxatga olish tadbirlarini o‘tkazish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 629-son Qarori

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son «O‘zbekiston — 2030» strategiyasi to‘g‘risida

5. Matkarimova I.A. “Aholi statistikasi”. “Xorazm” nashriyoti. Uslubiy qo‘llanma – Urganch 2024 yil, 60 bet.

6. https://stat.uz

RAQAMLI TO‘LOVLARNI BUGUNGI KUNDAGI O‘RNI

SADULLAYEVA MARIFAT SHONAZAR QIZI
Ma’mun universteti’’ NTM Iqtisodiyot fakulteti
IQT-24/5 guruh talabasi
MATKARIMOVA INTIZOR ATABAEVNA
“Ma’mun universiteti” Nodavlat ta’lim muassasasi,
“Buxgalteriya hisobi” kafedrasi,
Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha (PhD) dotsent

Annotatsiya:Ushbu maqolada raqamli to‘lov tizimlarining iqtisodiyotdagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Xususan, naqd pulsiz hisob-kitoblarning rivojlanishi hamda ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri yoritilgan. Shuningdek, raqamli to‘lov tizimlarining shaffoflikni oshirish, yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va biznes jarayonlarini tezlashtirishdagi roli ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli to‘lov tizimi, naqd pulsiz hisob-kitoblar, iqtisodiy samaradorlik, elektron to‘lov, moliyaviy texnologiyalar, shaffoflik, iqtisodiyot.

Raqamli to‘lov tizmlari songgi yillarda butun dunyoda va ayniqsa , O‘zbekistonda sezlarli o‘zgarishlarga duch keldi . Internetda va texnalogiyaning rivojlanishi bilan turli hil to‘lov usullari paydo bo‘ldi, bu esa aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanishni sezilarli darajada osanlashtirdi.

Raqamli to‘lov tizmlari dastlab 2000 yillarning boshlarida keng tarqaldi. 2007 yida PayPal xizmatlarni butun dunyo bo‘ylab xalqaro moliyaviy tizim sifatida rasman kengaytirib onlayn xaridlar uchun xafsiz to‘lavlarni amalga oshiradi.

2011 yida Google Wallet ishga tushrildi, bu faydalanuvchlarga o‘z smartfonlar orqali to‘lovlarni amalga oshirish imkonini beradi .Ushbu o‘zgarishlar raqamli to‘lov tizmlarini uchun yangi imkoniyatlar va tandentsiyalarga yo‘l ochadi. 2011-2016 yillarda raqamli to‘lovlarni amalga oshirishni sezilarli darajada soddalashtirlgan birinchi mahalliy to‘lov tizmlari paydo bo‘ldi. Bu tizmlar faydalanuvchlarga naqt pulsiz xaridorlarni amalga oshirish xizmatlari uchun onlayn to‘lovlarni amalga oshirish va hattoki davlat to‘lovlarni amalga oshirish imkonini beradi.2020- yilda , pandemiya davrida raqamli to‘lov tizmlarga talab ortadi, chunki ko‘pchilik kartani vaqtida naqt puldan foydalanishni kamaytirshga majbur bo‘ldilar.

2020-yilda O‘zbekiston Respublikasi Markazi bank raqamlari to‘lov tizmlarni rivojlantirish strategasini ishlab chiqdi. Maskur strategiya doirasida mahalliy va xalqaro to‘lov tizmlarni integratsiyalashuvga alohida etibor qaratildi.Ushbu integratsiya tufayli faydolanuvchilar Payme ,Click kabi to‘lov tizmlarda foydalangan holda xalqaro miqyosda to‘lovlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. QR kod texnalogiyasi O‘zbekistonda raqamli to‘lov tizmlarning muhim qismiga aylandi.2021-yilda boshlab QR kod yordamida to‘lovlar soni sezilarli darajada oshdi. Ushbu usularning qulayligi va xafsizligi tufayli ko‘plab kichik va o‘rta biznes sub’ektlari savdo